

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

**ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ**

**НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
ВІННИЦЬКОГО ІНСТИТУТУ УНІВЕРСИТЕТУ
«УКРАЇНА»**

«ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ»

**МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

16-17 травня 2018 року

Вінниця – 2018

УДК 001.371.2(08)

ББК 72Я431

П-34

Відповідальний за випуск: О.В. Омельченко.

Редакційна група Вінницького інституту Університету «Україна»: Г.В. Давиденко (головний редактор), С.Ю. Ілініч (заступник головного редактора), О.В. Омельченко (укладач, відповідальний за випуск), В.В. Швед, Н.І. Костенко, С.М. Ваколюк, І.О. Котик.

Рекомендовано до друку вченою радою Вінницького соціально-економічного інституту Університету «Україна» (протокол №7 від 21 червня 2018 р.).

Дизайн та верстка: О.А. Закладній.

Інклюзивна освіта: досвід і перспективи. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 16-17 травня 2018 р. / За заг. ред. Г.В. Давиденко. – Вінниця : ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2018. – 187 с.

У збірнику вміщено матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивна освіта: досвід і перспективи», 16-17 травня 2018 р., а також наукові публікації членів наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Вінницького інституту Університету «Україна».

Розглянуто світовий досвід упровадження інклюзивного навчання: здобутки та основні проблеми; проаналізовано концепцію безперервної освіти та соціалізацію осіб з інвалідністю в умовах інклюзії; досліджено педагогічні технології інклюзивного навчання: традиції та новаторство; висвітлено процес соціальної та психологічної адаптації осіб з інвалідністю до навчання в умовах інклюзії; охарактеризовано доступність та універсальний дизайн в інклюзивному освітньому просторі; приділено увагу правовим та економічним аспектам формування системи інклюзивної освіти в Україні.

© Вінницький інститут
Університету «Україна», 2018

*МАЙСТРЕНКО Т.М., старший викладач кафедри
теоретичної та практичної психології,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

СТИГМАТИЗАЦІЯ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ЯК УТРУДНЮЮЧИЙ ЧИННИК ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Інклюзивна освіта передбачає можливість навчання у загальноосвітніх навчальних закладах дітей як з фізичними, так і з психічними розладами. Однак досвід показує, що більшості з них у реальності доведеться зіткнутися з низкою труднощів у реалізації цієї можливості. Це може бути пов'язано як з організаційними проблемами, архітектурною доступністю, так і з психологічними труднощами. Вони, в основному, стосуються психологічної неготовності вчителів, учнів та їх батьків прийняти у класі дитину з інвалідністю. У першу чергу це стосується дітей з психічними захворюваннями, адже у суспільстві загалом існує певна негативна стигма щодо психічно хворих. Цьому чималою мірою посприяло представлення у негативному контексті цієї категорії осіб у ЗМІ, художніх фільмах, небажання у приватному житті зважати на психологічні особливості таких людей та шукати способи прийнятної взаємодії з ними.

Для України питання інклюзивного навчання дітей з психічними захворюваннями є достатньо новим, однак низка країн має триваліший досвід включення психічно хворих людей у різні сфери життя. Однак чи готові ці суспільства повністю приймати психічно хворих, чи все ще має місце стигматизація ставлення та прагнення тримати цих людей на відстані. На прикладі аналізу досліджень розглянемо, як у США сприймаються психічно хворі діти та чи готове суспільство до взаємодії з ними.

У дослідженні J.K. Martin, B.A. Pescosolido, S. Olafsdottir, J.D. Mcleod описано ставлення американців до дітей та підлітків з проблемами психічного здоров'я через категорію соціальної дистанції [2]. Респондентам пропонувалося оцінити, наскільки

вони готові, щоб: 1) така дитина жила по сусідству; 2) ваша дитина з нею дружила; 3) провести вечір, спілкуючись із сім'єю такої дитини; 4) така дитина навчалася в одному класі з вашою дитиною. Для визначення соціальної дистанції пропонувалося 4 психологічні портрети: 1) дитина з ГРДУ; 2) дитина, хвора на депресію; 3) дитина з соматичним захворюванням (астмою); 4) дитина з проблемами поведінки («normal troubles»).

Аналіз результатів показав, що у 2-2,5 рази більше респондентів (більше 20%) не хочуть, щоб їх сім'я або їх діти контактували з дитиною з ГРДУ або з депресією, щоб такі діти навчалися в одному класі з їх дитиною. Прагнення тримати соціальну дистанцію з дитиною з бронхіальною астмою або з проблемами поведінки спостерігається лише у 5-10% опитаних. Тобто якщо у дитини спостерігається психічне захворювання, то дорослі прагнуть тримати її на відстані як від себе, так і від своїх дітей. Також це прагнення частіше спостерігається по відношенню до підлітків, ніж до менших дітей, та по відношенню до хлопчиків частіше порівняно з дівчатками.

Якщо зважати на індивідуальні особливості респондентів, то жінки та особи з вищим рівнем освіти толерантніше ставляться до дітей з психічними захворюваннями. Разом з тим такі характеристики опитаних як вік, рівень доходу, місце проживання та наявність власних дітей суттєво не впливають на прагнення тримати соціальну дистанцію.

Хоча соціально-демографічні характеристики респондентів не мали принципового значення, однак наявність у них стигми щодо психічно хворих була важливою. Якщо дитині присвоювався ярлик «психічно хвора», то це майже автоматично призводило до прагнення збільшити соціальну дистанцію. Але якщо проблеми поведінки пояснювалися з позицій «підйому-падіння», то соціальна дистанція зменшується.

Значимою виявилася стигма небезпеки, можливості насильницької поведінки психічно хворого до себе або до інших. Наявність установки, що така дитина може завдати шкоди собі або іншим, стимулює до збільшення соціальної дистанції. Аналогічна закономірність спостерігається щодо стигматизації отримання психічного лікування такою дитиною.

Ця стигма проявляється у переконаннях, що дитина, яка проходила таке лікування, буде відторгнутою у школі та у дорослому житті потенційно також, і, що попри усі закони про конфіденційність, про факт лікування стане відомо загалу.

Неоднозначним є вплив на соціальну дистанцію наявності попередніх контактів з психічно хворими. Попередній контакт призводив до зменшення соціальної дистанції лише тоді, коли взаємодія була якісною, а результат цього контакту був позитивним.

Схожі результати було отримано нами у дослідженні ставлення населення Житомирської області до людей з психічними захворюваннями (2017 р.) [1]. Таким чином, мають місце схожі проблеми у сприйманні людей з психічними захворюваннями, які проявляються у прагненні певної групи пересічних громадян тримати людей з психічними захворюваннями на відстані та самому або членам своєї родини не бути включеними у стосунки з психічно хворими. Тільки розуміння основних коренів стигми призведе до ефективної роботи, спрямованої на соціальне визнання дітей та дорослих з психічними захворюваннями.

Список використаних джерел

1. Проект «Психічне здоров'я дітей: від знань до дій». Стереотипи сприймання розладів психічного здоров'я жителями Житомирської області. Звіт за результатами соціологічного дослідження. – Житомир, 2017.

2. Martin J. K., Pescosolido B. A., Olafsdottir S., Mcleod J. D. The Construction of Fear: Americans' Preferences for Social Distance from Children and Adolescents with Mental Health Problems / Jack K. Martin, Bernice A. Pescosolido, Sigrun Olafsdottir, Jane D. Mcleod // Journal of Health and Social Behavior. – 2007. – Vol 48 (March). – P. 50-67.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	3
---------------------------	----------

ПРО ІСТОРІЮ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА».....	5
---	----------

РОЗДІЛ 1. СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: ЗДОБУТКИ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

<i>Ашишок Н.І.</i> Формування гуманістичних засад інклюзивної освіти під впливом ідей постмодернізму	11
<i>Супрун Л.В., Супрун В.М.</i> Інклюзивна журналістика в Україні: становлення й перспективи розвитку	14
<i>Шульга І.М.</i> Перспективи впровадження інклюзивної освіти в Україні	16
<i>Nizelska Mariia.</i> Experience and challenge of inclusive education	19
<i>Valkova Maria Ilieva.</i> Health education in the context of value formation	22

РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПЦІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

<i>Горбачова О.Ю.</i> Образ тіла як предиктор комунікації в умовах інклюзії	27
<i>Мазуркевич О.П., Костюк К.О.</i> Формування доступності в інклюзивному освітньому середовищі	30
<i>Мазуркевич О.П., Лисиця Н.С.</i> Концепція освіти в умовах інклюзії	32
<i>Мартинець Л.А.</i> Управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів з позицій синергетичного підходу	34

Наконечна Ю.Ю. Концепція реалізації освітніх потреб в інклюзивному середовищі	38
Петінов Я.М. Особливості впливу фактору взаємодії людини і тварини в каніс-роботі на психоемоційний добробут особистості	41

РОЗДІЛ 3. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО

Барлуков А.М., Барлукова Э.Т. Педагогические условия воспитания и развития личности обучающегося с социально-ответственным поведением	47
Мазуркевич О.П., Лівкутний О.С. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для навчання осіб з інвалідністю	52
Пономаренко Т.В. Ефективність психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в освітньому просторі	55
Прядко Л.О. Сучасний урок як аспект реалізації інклюзивної освіти	57
Сільченко М.В., Супрунюк Г.М. Дистанційні технології в системі інклюзивного навчання студентів економічних спеціальностей	61

РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Агаєва К.В. Соціальна та психологічна адаптація осіб з особливими потребами до навчання в умовах інклюзії	66
Базалійська Л.П. Організація психологічного супроводу дітей з інвалідністю в умовах інклюзивного навчання	70
Бровчук О.М. Особливості виховання дітей в опікунських сім'ях	74

Гурова Г.В., Петровська Т.В. Роль спеціально організованої фізичної активності в адаптації дітей з розладами аутичного спектру до навчання в умовах інклюзії	79
Заречнюк В.О. Дитина-інвалід як суб'єкт соціальної адаптації	83
Казакова Н.В. Соціальна відповідальність як важлива особистісна якість сучасної студентської молоді у педагогічному закладі вищої освіти	89
Куцоласька А.М. Психологічні особливості адаптації осіб з інвалідністю до навчальної діяльності в умовах інклюзії	93
Мазуркевич О.П., Соць О.В. Соціально-психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	96
Мазуркевич О.П., Чапаєва Л.О. Умови створення психологічної та соціальної підтримки для студентів з особливими потребами і їх адаптація	99
Майстренко Т.М. Стигматизація осіб з психічними захворюваннями як утруднюючий чинник інклюзивного навчання	102
Марціновська І.П. Основні напрямки психокорекції посттравматичного стресу у дітей та підлітків	105
Ніколаєва Н.А. Дослідження психологічних чинників і динаміки формування стосунків міжособистісної залежності у жінок	108
Петінов Я.М. Методика залучення тварин у психотерапевтичній та навчальній роботі з людьми з інвалідністю	113
Подолужна Ю.Д. Дослідження завчасної стійкості майбутнього військового професіонала в контексті життєвих перспектив	118
Щорс В.В. Гуманістичні взаємини учнів з інвалідністю в соціально корисній позаурочній діяльності	123
Valihura Anastasiia. Special educational needs: psychological and pedagogical aspects	126

РОЗДІЛ 5. ДОСТУПНІСТЬ ТА УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

<i>Косовець О.П.</i> Навчання інформатики учнів з вадами зору в інклюзивних групах (з досвіду роботи)	130
<i>Лавроненко А.Г.</i> Доступність інформаційних технологій в інклюзивному освітньому середовищі	135
<i>Мазуркевич О.П., Щетко О.В.</i> Використання інформаційно-комунікативних технологій для навчання осіб з особливими освітніми потребами	139
<i>Попов М.А.</i> Проблеми архітектурної доступності та універсального дизайну навчальних закладів	142

РОЗДІЛ 6. ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

<i>Ваколюк С.М.</i> Захист осіб з інвалідністю, які займаються господарською діяльністю	146
<i>Гнатишин О.М.</i> Соціальний захист осіб з інвалідністю – пріоритетний напрямок діяльності держави	150
<i>Горбенко Л.П.</i> Внесок волонтерів Уманщини у зміцнення обороноздатності України	154

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	160
-----------------------------	-----